

що сприяє розвитку всієї сільської місцевості, а не окремих її частин. Очевидно, варто відмовитися також від пасивних форм надання допомоги деградуючим поселенням, хоча і вона повинна мати місце. Більш раціональною є активна допомога, суть якої зводиться до створення належних умов для самодостатнього розвитку регіону.

Найбільш ефективною мабуть буде така концепція розвитку деградуючих поселень, де одночасно поєднуються всі підходи – і державний протекціонізм, і створення економічних передумов для розвитку господарства, і перерозподіл адміністративних функцій на користь регіонів та громад тощо.

Проблема подальшого розвитку депресивних територій є дуже складною. Це загальнодержавна проблема, яка вимагає ґрунтовних наукових досліджень. Важливу роль у розв'язанні цієї проблеми має відігравати суспільна географія, яка “відповідає” за раціональну організацію території.

Література:

1. Заставний Ф.Д. Депресивні регіони, поселення й галузі. Економіка України: проблеми, оцінки, прогнози. – Географія та основи економіки у школі. – №5-6, 2004.
2. Ляшевская М.Н. Проблемы выделения депрессивных районов России. – Вестник МГУ. – №3, 1994. – С.16-19.
3. Олійник Л.Б., Степаненко А.В. Соціальний розвиток села і територій сільського типу. – К.: ВГЛ „Обрії”, 2003. – 128 с.
4. Пістун М.Д., Мезенцев К.В., Тьорло В.О. Регіональна політика в Україні: суспільно-географічний аспект. Монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2004. – 130 с.
5. Прокопа І.В., Мотруніч Д.О., Шепотько Л.О. Виробнича сфера села і сільське життєве середовище. – К.: Інститут економіки, 2001. – 119 с.
6. Прокопа І., Шепотько Л. Депресивність аграрних територій: український вимір. – Економіка України. – №7, 2003. – С. 59-66.
7. Сільський сектор України на рубежі тисячоліть. У двох томах. Т.2. Соціальні ресурси сільських територій /Л.О. Шепотько, І.В. Прокопа, С.О. Гудзинський, В.Д. Яровий. – К.: Інститут економіки НАН України, 2003. – 466 с.
8. Соціально-економічне становище сільських населених пунктів Чернігівської області. Статистичний збірник за матеріалами обстеження. – Чернігів, 2001.
9. Трансформація структури господарства України. Регіональний аспект /За ред. Г.В. Балабанова, В.П. Нагірної, О.М. Нижник. – Київ: Міленіум, 2003. – С. 371-376.
10. Чужиков В.І. Чеська модель регіонального розвитку. – Економіка України. – №7. – 2004. – С. 72-78.
11. Шепотько Л., Мотруніч Д., Прокопа І., Максимюк О. Визначення сільських населених пунктів, що потребують державного протекціонізму. – Проекти нормативних і методичних матеріалів. – К., Інститут економіки НАНУ. К., 1998. – С.10-13.

Summary:

Social and geographical approaches to the determination of depressed territories are examined. The criterions of the determination of problematical agrarian regions are formulated. The ways of their subsequent development are outlined.

УДК 911.373

Лариса СЕМЕНЮК

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В сучасній суспільній географії сільську місцевість (СМ) визначають як історично сформовану у взаємозв'язку із містами природно-соціо-економічну спільність, що отримала розвиток поза межами міських населених пунктів і характеризується специфічним складом, функціонально-територіальною структурою і виконує загальні та специфічні функції у розвитку суспільства [2, с.7]. Однією з важливих функцій сільської місцевості є *виробнича* (або сільськогосподарська). Сутність та специфіка її в тому, що вона задовольняє потреби суспільства у сільськогосподарській продукції, що притаманно тільки СМ, сировині для розвитку легкої та харчової галузей промисловості. Реалізація виробничої функції здійснюється за допомогою існування сільськогосподарських і промислових (переважно переробних) підприємств, розміщення в СМ підприємств та установ виробничої інфраструктури (кормовиробництво, сільськогосподарська хімія, транспортні та меліоративні підприємства тощо). Реалізація цієї функції пов'язана, також, із експлуатацією сільськогосподарських угідь, водних, лісових, агрокліматичних та інших ресурсів. Залежно від особливостей географічного

положення СМ та деяких інших чинників виробничої функції може доповнюватися використанням певних специфічних видів природних ресурсів: рибальство, мисливство, заготівля ягід, грибів та ін.

Вивчення умов ефективності виробничої функції в СМ, стану сільськогосподарського виробництва в Україні та аналіз багатьох інших, пов'язаних із цим аспектів, цікавить багатьох науковців. Назвемо, наприклад, праці Заставного Ф.Д., Балабанова Г.В., Гринюк Т.А., Заставецької О.В., Лишилєнко В.І. та ін. Однак, недостатньо вивченими залишаються особливості реалізації цієї функції в окремих регіонах.

Завданням нашої статті є аналіз ефективності й особливостей реалізації виробничої функції СМ Кіровоградської області в умовах трансформації соціально-економічних відносин в Україні новітніх часів (із 1991 р.).

Головним завданням в економіко-географічному вивченні виробничої функції, як відомо, є системно-структурний аналіз територіальних відмін; ефективності галузей сільського господарства; територіальних форм її організації; вивчення економічних умов розвитку СМ; історико-географічне вивчення розвитку функцій; обґрунтування напрямів і шляхів удосконалення функціонально-територіальної структури. Ми зосередимося на аналізі динаміки основних показників сільськогосподарської діяльності в СМ та їх зв'язку із природно-географічними та соціально-економічними чинниками.

Ефективність реалізації сільськогосподарської функції, безперечно, певним чином залежить від природних умов. Особливістю області є те, що її північна та північно-західна частини розташовані в межах Південного Лісостепу (43,5% площі області), а південна та південно-східна - Північного Степу (56,5%). Фізико-географічні відмінності природних зон впливають на особливості та характер сільськогосподарського виробництва. Так, краща господарська освоєність території спостерігається у більш сприятливій для життєдіяльності, давньоосвоєній лісостеповій частині області.

Клімат Кіровоградської області помірно-континентальний, недостатньо вологий, з добре виявленими порами року. Вісь високого атмосферного тиску (вісь Воейкова) поділяє територію Кіровоградської області на дві частини – північно-західну (лісостепову) і південно-східну (степову). Лісостепова частина області зазнає впливу вологих повітряних мас з Атлантичного океану, а степова – знаходиться під впливом континентальних повітряних мас зі сходу. Клімату Кіровоградщини властиві й небезпечні явища погоди: сильні зливи, град, ожеледь, пилові бурі. Нерідким явищем у степовій зоні є пилові або чорні бурі та суховії, які завдають великих збитків сільському господарству.

Значна кількість орних земель, майже 87% території області, сприяє виконанню виробничої функції, зменшує потенційну міграцію сільського населення, створює передумови для розвитку фермерських (приватних) господарств.

Область має одні з найродючіших в Україні чорноземні ґрунти. Ґрунтовий покрив Кіровоградської області відбиває її розташування у перехідній смузі від південного лісостепу до північного степу і представлений більш, ніж 50 відмінами ґрунтів. Переважання материнських лесових порід і відносна рівнинність рельєфу зумовили формування у степовій зоні більш однорідного ґрунтового покриву, ніж у лісостепу. За ступенем природної родючості ґрунтів Кіровоградська область перебуває на 4 позиції в Україні (після Запорізької, Дніпропетровської та Херсонської обл.). За 100-бальною шкалою якості ґрунти Кіровоградщини оцінені в 67 балів. Високоякісні родючі ґрунти сприяють розвитку на Кіровоградщині багатогалузевого сільського господарства. В області 2043,7 тис. га сільгоспугідь, рілля в них складає 86,9%; ліси та інші лісовкриті площі займають 177,1 тис. га, а загальна лісистість (з урахуванням усіх захисних лісонасаджень) становить 7,2%.

Одним із вагомих чинників, що впливають на реалізацію виробничої функції, є демографічна ситуація. Кількість сільського населення області, починаючи із 1959 року, постійно зменшується. Особливо виразною тенденція до зменшення сільського населення в області проявилася в останні 15 років. Так, із 1990 по 2004 рік маємо такі показники: у 1990р. всього в області – 1240,5 тис. осіб, в СМ – 491,2 тис.; у 2004 всього – 1100,0 тис. осіб, в СМ – 433,5.

Ефективність розвитку сільськогосподарської функції сільської місцевості в кінцевому результаті визначається ступенем забезпеченості трудовими ресурсами або, більш сучасний термін – економічно активне населення, під яким, згідно з концепцією робочої сили, розуміють населення обох статей віком 15 – 70 років, яке протягом певного періоду забезпечує пропозицію робочої сили для виробництва товарів та послуг. У структурі сільського населення Кіровоградщини економічно активне населення складає 70% (середньообласний показник – 74%). Такі показники можна було б

вважати сприятливими, якби не певна диспропорція у складі основних вікових груп.

Структура сільського населення у 2004 році за означеними групами відповідає в основному середньодержавному показнику і складає відповідно: молодшого за працездатний – 18,8%, працездатного – 51,1%, післяпрацездатного – 30,1%. За останні 15 років у Кіровоградській області відчутно зменшилася чисельність сільського населення у групі осіб допрацездатного віку та в групі осіб працездатного віку. Разом із тим, питома вага населення позапрацездатного віку збільшилася. Дослідники відносять область до регіонів із найнижчою в Україні часткою працездатного населення (*працересурсного потенціалу*). До цієї ж групи входять Хмельницька, Житомирська, Вінницька, Черкаська, Сумська, Полтавська, Чернівецька області [3, с.59].

Помітними чинниками впливу на реалізацію виробничої функції СМ в останні 15 років також є: зміни суспільно-економічних відносин на селі; формування ринкових механізмів у країні; міжнародні економічні зв'язки України; зовнішня економічна стратегія держави тощо.

В останні 4 роки область виробляла 3,7% валової продукції сільського господарства України. Уяву про реалізацію виробничої функції за 15 років дає аналіз основних показників діяльності сільського господарства області. Розглянемо найбільш показові.

Обсяг продукції сільського господарства в області. В СМ Кіровоградської області в зазначений період, як і в державі в цілому, фіксується помітне зменшення обсягів виробництва продукції сільського господарства. Зрозуміло, що динаміка виробництва основних видів сільськогосподарської продукції в області та в державі не завжди співпадає. Так, наприклад, у період із 1991 по 1999 р. виробництво картоплі в області зменшувалося, а в цілому по Україні зростало [1, с.12]. Але певну тенденцію ілюструє таблиця 1:

Таблиця 1

Валова продукція сільського господарства (в порівняльних цінах 2000 р.; млн.грн.)

	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004
Всі категорії господарств, всього	4081,5	2583,5	1971,7	2644,9	2681,7	2215,2	2700,7
Продукція рослинництва	2221,0	1704,8	1298,0	1958,8	1960,3	1493,7	1992,8
Продукція тваринництва	1860,5	878,7	673,7	686,1	721,4	721,5	707,9
С/г підприємства, всього	3254,4	1591,3	904,6	1318,3	1305,5	837,4	1227,9
Продукція рослинництва	1988,8	1124,5	769,7	1190,4	1167,7	726,0	1131,1
Продукція тваринництва	1265,6	466,8	134,9	127,9	137,8	111,4	96,8
Господарства населення, всього	827,1	992,2	1067	1326,6	1376,2	1377,8	1472,9
Продукція рослинництва	232,2	580,3	528,3	768,4	792,6	767,7	862,2
Продукція тваринництва	594,9	411,9	538,8	558,2	583,6	610,1	610,7

[тут і далі всі показники за: 4; 5].

За останні десятиліття в області відбулися помітні зміни в структурі розподілу частки виробництва сільськогосподарської продукції між сільськогосподарськими підприємствами різних форм власності та господарствами населення. Так, якщо у 1990 р. валова продукція сільськогосподарських підприємств і господарств населення складала 79,7% і 20,3% відповідно, то у 1995 р. – 61,6% і 38,4%; у 2000 – 45,9% і 54,2%; у 2003 – 37,8% і 62,2%.

За останніми даними в Кіровоградській області всього нараховується 822 сільськогосподарських підприємств (без фермерських господарств); з них приватних – 244, державних – 30, кооперативів – 48, товариств з обмеженою відповідальністю – 425, інших – 75.

За період, що розглядається, у сільському господарстві області (в СМ) розвинулися фермерські господарства, зросла частка продукції, що виробляється ними, площа закріпленої землі (див. табл. 2):

Таблиця 2

	1991	1995	2001	2003
Кількість господарств	55	1786	2216	2596
Площа сільськогосподарських угідь (га)	1478	62346	260787	310786
У тому числі ріллі (га)	1413	59233	252069	305293

Так, якщо у 1991 році в області нараховувалося 55 фермерських господарств, то в 1996 – 1792, у 2001р. – 2216, у 2004р. – 2599. Найбільша кількість цих господарств у приміських районах – Кіровоградському (230), Олександрійському (189), Знаменському (126), та районах із розвинутою

інфраструктурою і сприятливими умовами для сільськогосподарського виробництва: Новоукраїнському (206), Бобринецькому (190), Добровеличківському (128), Долинському (138); найменша – у невеликих за територією, демографічно депресивних районах: Устинівському (40), Вільшанському (52). Основна спеціалізація фермерських господарств – зерно, соняшник, цукрові буряки.

В області помітна диференціація ефективності й обсягів сільськогосподарського виробництва на рівні районів. Так, найбільший обсяг продукції сільського господарства припадає на Бобринецький (5%), Добровеличківський (6%), Кіровоградський (6,6%), Новоукраїнський (7,9%), Олександрійський (8,2%) райони, а найменший – на Вільшанський (2,9%) та Світловодський (2,5%) райони.

Важливими показниками, що ілюструють зміни в сільськогосподарському виробництві та характері його ведення, є зміни в розподілі земельної площі і сільськогосподарських угідь. За останні десятиліття на території області значного скорочення або збільшення площ сільськогосподарських угідь не відбулося. Так, якщо у 1970 р. всі сільськогосподарські угіддя склали 2081,0 тис.га, з них в обробітку 1857,6 тис.га, то у 2003 р. всі сільськогосподарські угіддя склали 2041,8 тис.га, з них в обробітку 1764,8. Але помітними є зміни в структурі посівних площ основних сільськогосподарських культур (див. табл.3):

Таблиця 3

(Всі категорії господарств, %)

	1985	1990	1995	2000	2003
Вся посівна площа	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Зернові культури	51,0	48,1	48,3	53,7	49,0
Технічні культури	16,9	16,9	16,8	22,2	33,9
Картопля та овоче-баштанні культури	4,2	4,1	5,4	6,2	6,0
Кормові культури	27,9	30,9	29,5	17,9	11,1

Зрозуміло, що відміни у показниках структури площ основних сільськогосподарських культур визначаються різними факторами, зокрема погодними умовами, ринковим попитом тощо. Але є декілька показників, які віддзеркалюють певну тенденцію та є результатом впливу економічних чинників. Так, в останні 15 років спостерігається збільшення площ, відведених під технічні культури. При цьому, в області фіксується значне зменшення площ та зменшення валового збору цукрових буряків. Так, із 1990 по 2004 р. зібрана площа цукрових буряків (фабричних) зменшилася із 127,0 тис.га до 36,7 тис.га. (на 71,1%). Валовий збір відповідно зменшився із 2541,2 тис.т. до 640,0 (на 74,8%). Ці показники безпосередньо пов'язані із деградацією цукрової промисловості. Наприклад, якщо у 2000 р. виробництво цукру-піску здійснювалося у 9 районах області, то у 2004 тільки в 5. У той же час, значно збільшується на території області зібрана площа соняшника: з 148,7 тис.га у 1990 р. до 369,2 тис.га у 2004 р. (на 248,2%). Валовий збір відповідно зріс із 252,8 до 509,8 тис.га. (на 201,7%). Збільшення обсягів вирощування соняшника пов'язане з високою рентабельністю (74%) та збільшенням кількості підприємств переробної та харчової промисловості, які використовують цю сировину (найбільші з них розташовані в м. Кіровограді – АТЗТ „Сонола”, „ВАТ Кіровоградолія” та ін.). Виробництво соняшникової олії тільки в області з 1990 по 2004 роки виросло з 80332 т. до 109170 т. (на 135,9%). Спеціалісти відзначають, що багато господарств, зокрема і фермерських, намагаючись отримати комерційні прибутки, відводять значні площі під соняшник без дотримання технологічних умов, циклів сівозмін. Це призводить до відчутного зниження родючості ґрунту, його якісних характеристик.

В період, що розглядається, спостерігаємо зменшення площ та валового збору кормових культур за рахунок багаторічних трав, що пов'язується як зі зменшенням поголів'я, так і зі змінами кормової бази.

Відчутні зміни відбулися в тваринницькій галузі. Зменшилося поголів'я худоби та птиці (тис. голів):

Таблиця 4

	1985	1990	1995	2000	2004
Велика рогата худоба	967,0	887,8	587,2	247,4	228,6
У тому числі					
Корови	333,1	314,2	263,7	128,6	115,2
Свині	894,4	843,1	466,3	297,2	328,3
Вівці та кози	387,0	350,9	157,2	54,2	54,1
Птиця усіх видів	8902,3	8412,1	4862,6	3842,6	4341,5

Зазначимо, що зменшення відбулося в усіх категоріях господарств, окрім господарств населення. Так, якщо, наприклад, сільськогосподарські підприємства (окрім фермерських) зменшили кількість голів ВРХ із 815 тис. голів у 1990 р. до 74,9 у 2003 (на 90,8%), то господарства населення збільшили із 71,9 тис. голів у 1991 до 153,7 тис. голів у 2003 р (на 213,8%). Така ж тенденція і у поголів'ї свиней, овець та кіз, коней.

Найбільш складним періодом у виробництві продукції тваринництва був проміжок 1995 – 1999 рр. У ці роки зафіксований найбільший в регіоні спад виробництва м'яса, молока, яєць, вовни.

Ключовим явищем є збільшення продуктивності худоби та птиці за останні 15 років. Так, порівняно із 1990 роком середня несучість курей-несучок збільшилася із 172 яєць до 209; середньорічний удій молока від однієї корови збільшився із 2556 до 3136 кг. Це є виразним показником втілення нових підходів до сільськогосподарського виробництва.

Якщо розглянути тенденції щодо розвитку тваринництва по районах області, то можна зазначити, що за останні чотири роки збільшили виробництво м'яса у живій вазі більш економічно розвинені райони: Гайворонський, Знам'янський, Новоукраїнський (в середньому та 5,1%). В інших районах виробництво постійно зменшується.

Тваринництво – галузь, на розвиток якої найбільше впливають не тільки внутрішні галузеві, але й зовнішні фактори: вартість кормів, пального, енергоносіїв, державна дотаційна та цінова політика, експортні та імпорتنі митні ставки тощо. Можна констатувати, що, незважаючи на постійний попит та зростаючу ціну на продукцію тваринництва, ця галузь в державі взагалі та в області зокрема ніяк не вийде зі стану руйнації. А тваринництво може забезпечити роботою значну кількість селян.

Природні умови Кіровоградської області, розташування більшості її території в степовій зоні зумовлює і розподіл основних галузей сільськогосподарської діяльності. Так, в останні роки у загальному обсязі валової доданої вартості продукції області основні галузі сільського господарства у фактичних цінах займають 34,0%. З них: сільське господарство, мисливство – 33,7%; лісове господарство – 0,3%; рибне господарство – 0,04%. Однак, і незначні за часткою галузі сільського виробництва відіграють певну роль в економічному розвитку окремих районів і населених пунктів.

Мисливство, як галузь, яка розвивається виключно в СМ, займає певне місце в господарській діяльності сільських мешканців. Зазначимо, що його обсяги в області незначні, а порівняно із, наприклад, 1980-ми роками дещо змінилися і показники діяльності цієї галузі. Так, площа закріплених мисливських угідь складала у 1985 р. 2130,8 тис.га, у 1990 – 2186,4. Із цього періоду до 2003 р. вона зменшилася на 204,3 тис.га (9,3%) і складає 1982,1 тис.га. Площа угідь охоплених мисливським упорядкуванням зменшилася за цей же період із 2186,4 тис.га до 757,2 (на 65,4%). Незважаючи на зменшення площі угідь, кількість працівників, зайнятих у мисливському господарстві області, зросла із 70 осіб у 1985 р. до 101 у 2003 р. Загальні витрати на ведення мисливського господарства зросли із 204,8 тис.грн. у 1985 р. до 624,2 тис.грн. у 2003 р.

Лісове господарство розвинуте у 8 сільських районах області та приміських зонах міст Кіровограда, Знам'янки, Світловодська. Загальний обсяг продукції лісового господарства у 2003 р. склав 14169, 4 тис.грн. Найбільшу частку цього обсягу забезпечили райони лісової зони – Голованівський (15%), Олександрійський (19,1%) та Маловисківський (12,7%).

Рибне господарство, зважаючи на природні умови області, не є розповсюдженою галуззю сільськогосподарського виробництва. У 2000 р., наприклад, підприємствами Укррибгоспу та сільськогосподарськими підприємствами добуто 1362,5 т. риби, у 2003 – 1224,0. Основні промислові види – лящ, короп, товстолобик. Із 21 району найбільша частка вилову (за показниками останнього року) припадає на Світловодський, Кіровоградський, Онуфріївський райони. Зовсім не розвинене рибальство як галузь у Голованівському, Добровеличківському, Компаніївському, Вільшанському районах. Зазначимо, однак, що в останні 2-3 роки на території області динамічно збільшується кількість водних об'єктів, що арендуються суб'єктами підприємницької діяльності для потреб риборозведення та вилову риби, але ефективність цієї, зазвичай, приватної діяльності, через низьку технологічну культуру, незначна.

Цікавим є і аналіз виробництва основних видів продовольчих товарів на території області. Зрозуміло, що сільськогосподарська продукція, вироблена в області, іде за межі регіону. І навпаки, переробна промисловість, використовує сировину з інших областей України та імпортовану. Крім того, місцева харчова промисловість працює в жорстких умовах конкуренції як із сусідами, так і з іноземним виробником. Але саме місцеві переробні підприємства є головними закупівельниками сільськогосподарської продукції, що виробляється в СМ області. Так, порівняємо обсяги виробництва:

(тис.т).

	1985	1990	1995	2000	2004
Цукор-пісок	381,9	398,4	234,5	60,8	60,2
М'ясо, включаючи субпродукти I кат.	66,1	88,0	29,0	13,3	15,5
Ковбасні вироби	13,8	17,0	8,9	7,0	11,7
Олія	80,3	97,4	36,1	103,2	114,8
Масло вершкове	18,5	20,6	6,7	2,8	0,9
Сири жирні	6,2	5,8	2,0	1,3	1,1
Борошно	184,7	168,4	130,8	59,8	56,3
Крупи	5,1	32,2	18,6	16,6	22,0

Переважна більшість показників (їх поступове зниження) віддзеркалюють певну загальну для України тенденцію та програш у конкурентній боротьбі іншим регіонам, зокрема, у виробництві борошна. Збільшення виробництва олії ми вже аналізували. А ось динамічне зменшення випуску молока, масла, сирів на території області пояснюється занепадом молочної переробної промисловості, зокрема закриттям підприємств у містах Кіровограді, Знам'янці, Новоукраїнці, смт Новоархангельську.

Якщо розглядати ефективність виробничої функції СМ області, то не можна оминати ще деякі показники. Так, зважаючи на перерозподіл основних фондів, земель між підприємствами різних форм власності, включаючи фермерські господарства і господарства населення, важливим є оцінка рівня механізації, особливо, якщо брати до уваги рівень цін сільськогосподарської техніки і купівельну спроможність сільськогосподарських підприємств і селян. А ці показники не є достатніми. Так, кількість тракторів зменшилася із 20854 шт. у 1990 р. до 15315 у 2003 (на 26,6%). У розрахунку на 1000 га ріллі зменшення відбулося із 12 до 8 машин. Кількість зернозбиральних комбайнів за означений період із 4294 зменшилася до 2762 шт. (на 35,7%), кукурудозбиральних комбайнів – із 1032 до 378 (на 63,4%), установок та агрегатів для доїння корів – із 3265 до 534 (на 83,6%).

Недостатньо ефективними є і заходи по підтриманню продуктивності ґрунтів. Аналіз деяких показників дозволяє говорити про помітне зменшення кількості внесення органічних та мінеральних добрив під с/г культури, яке вважають недоліком у функціонуванні сільськогосподарських підприємств різних форм власності. Так, наприклад, у 2000 році їх було внесено відповідно 0,5 т/га і 6 кг/га, а в 2002 році - 0,3 т/га та 3,1 кг/га.

Підсумовуючи зазначене вище, можна говорити про те, що розвиток та ефективність виробничої функції сільської місцевості Кіровоградської області в останні десятиліття все більше залежить від соціально-економічних чинників. Зниження рівня технічної та агрохімічної підтримки сільськогосподарських робіт, брак працездатного населення в певних районах і населених пунктах, конкуренція на ринку переробки продовольчих товарів, цінова політика держави та багато інших факторів стримують потенційно високі можливості сільськогосподарських підприємств до збільшення обсягів виробництва продукції та економічного розвитку СМ. Підтвердженням високого рівня таких потенцій є постійне збільшення обсягів с/г продукції в господарствах населення. Але вагомим чинником, що стримує їх розвиток, є низька технічна та фінансова забезпеченість приватних господарств.

Література:

1. Балабанов Г.В. Территориальная сегментация продовольственного рынка Украины. – К., 1999. – 105 с.
2. Гринюк Т.А., Загородній В.В. Географія сільської місцевості Київської області. – Київ: УДПУ ім. М.П.Драгоманова, 1996. – 130 с.
3. Заставецька О.В., Заставецький Б.І., Ткач Д.В. Географія населення України. Навчальний посібник. – Тернопіль, 2003. – 149 с.
4. Про соціально-економічне становище Кіровоградської області за 2004 рік. (Головне управління статистики). – Кіровоград, 2005. – 63 с.
5. Статистичний щорічник Кіровоградської області за 2003 рік. (Головне управління статистики). – Кіровоград, 2004. – 537 с.

Summary:

Dynamics of the basic figures characterizing efficiency of the manufacturing function of the rural regions of Kirovohrad Oblast are viewed in the article, the state of this function at the level of administrative regions is analyzed.